

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

Číslo projektu: 2016-1- IT02-KA201- 024294

Sbírka inovativních osvědčených postupů O2

Tento projekt byl financován za podpory Evropské Komise. Tato publikace vyjádřuje výhradně názory autora a Komise nenes zodpovědnost za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

Obsah

ÚVOD

1) Metody výuky druhého/majoritního jazyka v raném dětství

BP1

BP2

BP3

BP4

BP5

BP6

BP7

2) Vytvoření sítě mezi poskytovateli péče (rodiče a učitelé) a sociální aspekty jazyka

BP8

BP9

BP10

3) Screening jazykových schopností

BP11

ZÁVĚR

BIBLIOGRAFIE

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

Úvod

Cílem sbírky osvědčených postupů („best practice“, dále jen „BP“) je nabídnout vědeckou, pedagogickou a lingvistickou základnu pro strukturování výuky anglického jazyka v částečně imerzním prostředí. Identifikované BP lze také využít k podpoře osvojení majoritního jazyka dětmi přistěhovalců.

Myšlenkou nejnovějších BP je to, že učení se druhému jazyku musí být příjemnou a poutavou aktivitou. Učení druhého jazyka proto musí být založeno na hravých a multisenzorických aktivitách pro děti. Aby však z těchto aktivit bylo vytěženo co nejvíce, musí být pečlivě strukturovány na základě cílů, kterých je třeba dosáhnout. Kromě toho vědecký výzkum týkající se akvizice jazyků (McLaughlin, 2013; Saville-Troike and Barto, 2016; Guasti, 2017), psycholingvistiky (Traxler and Gensbacher, 2011; Grosjean and Li, 2012), neurovědy ve vzdělávání (Petitto and Dumbard, 2004; Pickering and Howard-Jones, 2007; Sousa, 2011; Immordino-Yang, 2011), a konkrétněji bilingvistice (García & Wei, 2014) a vývojové pedagogiky (Pramling Samuelsson & AsplundCarlsson, 2008) zlepšil naše pochopení způsobů učení a zpřístupnil techniky, které lze převést do vzdělávacích prostředí. V tomto dokumentu jsme v 11 bodech shrnuli intervenční techniky, které vytvořily 35 inovativních BP dosud identifikovaných. U každé techniky budeme diskutovat o tom, do jaké míry podporuje a posiluje akvizici druhého jazyka.

Povšimněte si, že vzhledem k tomu, že navržené BP mohou být využity k podpoře výuky druhého jazyka v částečně imerzním prostředí a přirozeným způsobem, ale také ke zlepšení akvizice majoritního jazyka dětmi přistěhovalců, bude se jazykový materiál měnit podle cílů.

Metodiky BP se zaměřují na různé aspekty výuky jazyků. Můžeme identifikovat tři hlavní oblasti: (1) metody výuky; (2) nástroje pro vytváření sítí; (3) screening jazykových schopností. Konkrétně některé BP mají za cíl podporovat akvizici jazyka jako nástroje komunikace. Proto je metodika, která inspirovala několik BP, založena na metodologii CLIL (obsahově a jazykově integrované vyučování). Jiné BP se zaměřují na strukturální aspekty jazyka a mají za cíl podpořit zhodnocení různých způsobů k vyjádření konceptů nebo různých struktur vhodných pro různé účely. Další BP prosazují metalingvistické povědomí o jazyku nebo navrhují screening k detekci potenciálních jazykových problémů. Ačkoliv je v centru pozornosti BP jazyk, velký význam mají sociální a kognitivní dovednosti a proto musí být zvláštní pozornost věnována integraci těchto aspektů do různých BP.

Pro každou metodu BP jsme uvedli účel, několik příkladů, jak ji implementovat a přínosy. BP umožní učitelům, aby se seznámili s názory a zkušenostmi v oblasti výuky a učení druhého jazyka. Tato sbírka je užitečná jak na úrovni rodičů, tak i učitelů/pedagogů, neboť podporuje znalost metodik a přístupů, které mohou být implementovány při výuce druhého jazyka ve vzdělávacích zařízeních.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

1) Metody výuky druhého/majoritního jazyka v raném dětství

BP 1: Výběr témat pro sestavení učebních jednotek

Ke strukturování jazykových interakcí je vhodné zvolit konkrétní téma. To zajistí používání slovní zásoby týkající se tohoto tématu. Kromě slovní zásoby budou definovány typy vět, které jsou cílem jazykové interakce. Tyto typy vět budou navrženy spolu s různými tématy k posílení jejich používání. Témata musí být pro děti zajímavá a být součástí jejich každodenního života. Při výběru témat je nutná spolupráce učitelů předškolní výchovy s učiteli angličtiny, aby byly identifikovány společné cíle a témata procvičována v obou jazycích. Proto aktivity, které se používají k rozvoji jednoho tématu, zahajují učitelé angličtiny a pokračují s nimi učitelé předškolní výchovy.

Příklady možných témat vhodných pro děti jsou následující: rodina, hospodářská zvířata, jídlo, části těla, dopravní prostředky (autobus, auto, letadlo), čísla, některé základní matematické úkony. Výhodné může být prezentovat tato témata různými způsoby nebo v různých kontextech (pokud je to vhodné) a prostřednictvím her. Například tématem hry mohou být hospodářská zvířata. Je-li plánována návštěva farmy, mohou se stát taktéž hospodářská zvířata tématem této návštěvy.

Je možné naplánovat různé hry, které podpoří mluvení o stejném tématu. K tomuto účelu je také možné využít různé pomůcky. Například při výuce tématu rodina lze využít materiály (hračky nebo obrázky) ke znázornění toho, kde rodiny žijí (domy), kdo patří do rodiny (maminka, tatínek, sestra, bratr, miminko), co členové rodiny dělají (společně jedí, hrají si, uklízejí dům). Při využívání těchto materiálů s dětmi je vhodné ukazovat na jednotlivé jmenované prvky, vyzvat děti ať názvy opakují jednotlivě a společně, za účelem lepšího procvičení slovní zásoby. Vybranému tématu je nutné se věnovat několik dní a občas se k němu vrátit i poté, co se třída přesunula k dalšímu novému tématu.

Dalším příkladem pro téma „části těla“ je zadání úkolu, aby se děti dotýkaly příslušných částí těla na základě instrukcí „dotkni se své hlavy“ nebo částí těla jiné osoby „dotkni se tatínkovy hlavy“, „dotkni se maminky hlavy“. Tyto věty lze použít i v záporu, aby se děti naučily rozlišovat různé typy vět. Další možností je dát dětem obrázky a požádat je, aby vybarvily příslušné části těla nebo aby vyrobily koláž a vytvořily nějaký předmět (autobus, auto).

Zvolená témata rozvinou kognitivní a sociální porozumění dětí. Je důležité organizovat skupinové aktivity a podporovat spolupráci mezi dětmi.

Metoda tohoto BP zajistí, že (1) se děti podílejí na zajímavých aktivitách, (2) učí se slovní zásobu, kterou používají v běžném životě.

BP2: Využití pomůcek pro organizování učebních jednotek

Další metodika BP zahrnuje využití různých pomůcek, loutek, rekvizit a hraček, písní a básní a technologických pomůcek ke strukturování jazykové interakce.

Tyto pomůcky musí tvořit součást života dětí a budou představovat bohatě strukturovaný vstup. Je výhodné používat loutku ke zprostředkování komunikace mezi

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

pečovateli/ pedagogy a dětmi. Například pedagogové mohou používat tuto loutku tak, že „jako“ říká nesmyslné věty/slova, které děti mohou opravit. Dále se loutka může ptát dítěte na otázky, nebo představovat nova slova/věty. Hračky, které jsou využívány v rámci aktivity, lze zapůjčit dětem k manipulaci. To může být důležité zejména u velmi malých dětí (2-3 roky). Použití technologických pomůcek jako je CD přehrávač (na písně), tablety a aplikace (Sandvik, Smørdal and Østerud, 2012), obrázků, animací, interaktivní tabule, kreslených filmů může také poskytnout učitelům podporu, zvýšit jejich sebevědomí a děti ocení jejich zábavnost.

Tento BP umožňuje pedagogům (1) využívat nové technologické pomůcky, (2) stimulovat multisenzorické zážitky, (3) nabídnout zajímavé materiály.

BP3: Použití hudby jako doplňku k jazyku

Používání písní obsahujících konkrétní slova týkající se určitého tématu je velmi důležité, neboť výzkumy ukazují, že písně mohou výrazně napomoci akvizici jazyka (Brandt, Gebrian and Slevc, 2012; Francois and Schön, 2011), a to zejména jeho fonologického aspektu. Písně aktivují nedobrovolné opakování slov a usnadňují zapamatování si nových slov, neboť výslovnost slov je řízena hudebním rytmem. Díky rýmům, rytmu a melodii se dítě snadněji naučí nová slova, idiomatické věty a gramatické konstrukce. Píseň lze využít ve spojení s aktivitami, to znamená, že píseň vyžaduje, aby děti vyvíjely nějakou činnost. Je možné vyzvat děti, aby společně zpívaly.

Také je možné využívat písně v různých jazycích, aby si děti uvědomily mnohojazyčnost a ocenily všechny jazyky (viz BP9), což podpoří jejich sociální porozumění. Učitelé budou například pracovat se skupinou dětí tak, že si nejprve poslechnou dětskou píseň, poté děti dostanou za úkol za podpory učitele kolektivně přeložit text do jiného jazyka. Je dobré vybrat dětskou píseň, která obsahuje hravé texty, jako jsou slovní hříčky nebo neologismy (vymyšlená slova). Tyto druhy studií lze považovat za příklady vznikajícího paradigmatu „translanguaging“ a představují jednu z hranic současného výzkumu mnohojazyčnosti a toho, jak učení se pomocí více jazyků nebo učení se více jazykům může být zkoordinováno a rozvíjeno ve vzdělávání v raném dětství (pro počáteční studium viz Jidai, Kultti&Præmling, v tisku; Kultti & Præmling, 2016, 2017).

Dalším příkladem využití písní je poukázání na podobnosti a rozdíly mezi různými jazykovými verzemi populárních písní. Učitelé by měli přehrávat dětem píseň, kterou zná alespoň většina dětí, v ideálním případě všechny. Příkladem by mohla být hlavní píseň z celosvětově populárního filmu *Frozen*: V původním anglickém znění se tato píseň jmenuje (a obsahuje text v refrénu) „Let it Go“; ve finštině je to ‘*Taaksejää*’ [doslovně: nechat za sebou]; a ve švédštině “*Slå dig fri*” [doslovně: ‘osvobod’ se’]. Diskuze s dětmi o těchto rozdílech poté, co si poslechnou různé verze, se využívá k tomu, aby si děti povšimly skutečnosti, že tatáž píseň může být v různých jazycích odlišná. Populární písně jako je tato se využívají k zapojení dětí a umožňují, aby se jejich zkušenosti staly výchozím bodem při přijetí nové výzvy.

Důležité metaporozumění, které by mohly být tímto způsobem rozvinuto,

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

zahrnuje realizaci transformační povahy překladu a tím zjištění, že pokud se něco překládá z jednoho jazyka do druhého, může dojít ke změně významu. Děti by se mohly také zapojit do diskuze pomocí příkladů toho, že metafory se mohou lišit, ale zda vyjadřují totéž nebo nikoliv, je otázkou interpretace. Odvedení pozornosti dětí od jednoduchého substitučního pohledu na překlad (tj. význam jednoho slova v jednom jazyce prostě odpovídá jeho ekvivalentu v jiném jazyce) poskytuje samo o sobě důležité metaučení, které může být pomocí této aktivity posíleno.

Metoda tohoto BP umožňuje pedagogům (1) nabídnout multisenzorické aktivity, (2) podpořit soudržnost skupiny (společný zpěv), (3) zlepšit fonologické dovednosti v jazyce.

BP4: Čtení nahlas

Čtení knih nahlas je prospěšné z důvodu vystavení dětí jinému jazykovému stylu, a dále slouží k podpoře zájmu o čtení knih a vyprávění příběhů, což je zásadní lidská činnost. Knihy musí být ilustrované a během jejich čtení je vhodné dramatizovat příběh. Je možné číst stejný příběh v anglickém jazyce a v majoritním jazyce. U dětí přistěhovalců může být užitečné číst v jejich rodném jazyce, pokud je to možné (viz BP8).

Tento BP zvyšuje (1) schopnost naslouchat ostatním, když čtou nahlas, (2) a podporuje respekt k ostatním lidem.

BP5: Zlepšování slovní zásoby a větné konstrukce strukturálním způsobem

Během aktivit mohou být slova používána izolovaně, ale v určité gramatické konstrukci (např., „daddy”, ale ne „child”, spíše „a child”). Přesto je lepší je používat v krátkých větách „this is daddy”, „daddy is eating”, ale ne „child is eating”, spíše „the child is eating”). Důležité je používat slova v krátkých větách, které se mohou postupně stávat složitějšími. Zejména u sloves bylo stanoveno, že se děti učí nová slovesa ve větách (Fisher, Gertner, Scott and Yuan, 2010; Jin and Fisher, 2014); je také důležité poskytnout dětem bohaté strukturální vstupy, kdy se stejné sloveso například vyskytuje v různých typech vět (např. „Mary has seen John”, „Mary has seen that John is sick”, „Mary has seen John run”), neboť toto představuje nejlepší příležitost k učení od 2 let věku (např. Používání různých typů vět, Naigles, 1996).

Pokud jde o větnou konstrukci, lze přenést metody používané k výzkumným účelům do vzdělávacích postupů. Navrhujeme dva z nich. Jedním je metoda vyvolané produkce, která spočívá v tom, že je dítě vyzváno, aby vytvořilo konkrétní typ věty poté, co bylo s tímto typem věty seznámeno. Tato metoda je vhodná k procvičování konkrétního typu věty. V závislosti na větě je třeba vytvořit pragmatické uspořádání, které učiní použití daného typu věty hodnověrným. Například chcete-li, aby dítě vytvořilo otázku, ukážete mu obrázek se dvěma postavami, z nichž jedna je skryta. Viditelná postava tlačí skrytou. Zeptáte se: „The bear is pushing someone. Ask the puppet who (is getting pushed vs. the bear is pushing)?”.

Další metoda je založena na psycholingvistickém jevu zvaném syntaktický

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

priming (Pickering & Branigan, 1998). Syntaxe je oblast lingvistiky, která se zabývá tím, jak jsou slova uspořádána ve větách. Syntaktická struktura je způsob uspořádání slov, jež má za následek typ věty; například pasivní věta má specifickou syntaktickou strukturu skládající se z předmětu, který podléhá činnosti („the boy has been washed by the mother”) a slovesa vyjádřeného v konkrétním tvaru atd.

Efekt známý jako syntaktický priming se vztahuje k přirozené tendenci opakovat stejnou syntaktickou strukturu při následných projevech. Například pokud mluvčí slyší větu jako: „Give Stella a book” (nazývanou dativní konstrukce se dvěma objekty), s větší pravděpodobností popíše podobnou situaci (zahrnující však jiné osoby a věci) tak, že řekne „Give Paul the cake” (opět dativ se dvěma objekty) místo „Give the cake to Paul” (tzv. dativní objektová konstrukce s předložkou). Tuto metodiku bychom mohli využívat zejména k tomu, aby se mluvčí procvičili v používání aktivních/pasivních vět, dativních konstrukcí, podstatných jmen/zájmen apod. Tato metodika byla ve velké míře využívána při nápravě afázie, jakož i u dětí postiženými poruchami primárního jazyka. Pokud je nám známo, tato metodika nikdy nebyla doporučována jako vzdělávací aktivita ve školách. Bylo by možné ji navrhnout jako výukovou aktivitu nejen pro děti učící se anglický jazyk, ale také pro vícejazyčné děti ke zlepšení jejich syntaktických dovedností v oblasti konkrétních syntaktických struktur v majoritním jazyce. Je zřejmé, že volba syntaktických struktur závisí na konkrétním cílovém jazyce, neboť jazyky se liší (například v angličtině existuje jak dativní konstrukce se dvěma objekty, tak i dativní konstrukce s předložkou, ale v italštině je přijatelná pouze druhá z uvedených konstrukcí).

Současný osvědčený postup předpokládá, že jazykový vývoj je založen mimo jiné na implicitním učení syntaktických postupů (Chang et al., 2001). Postupy, které jsou složitější, ale také vzácněji používané, se děti naučí později. Navíc je současná praxe založena na předpokladu, že učení se jazyku závisí ve velké míře na kvalitě vstupů poskytovaných dětem. Proto bohatší vstup, a to nejen s ohledem na slovní zásobu, ale i s ohledem na syntax, pomůže dětem získat příslušné jazykové, narativní a syntaktické dovednosti.

Dítě bude vyzváno, aby vytvořilo krátké věty v angličtině/majoritním jazyce poté, co vyslechlo popis obsahující specifickou syntaktickou strukturu vytvořenou učitelem. K tomu je třeba, aby děti pochopily, co učitel říká a nepřetržitě s ním komunikovaly tak, že poskytnou další popis.

K realizaci tohoto BP se používají kartičky. Učitel/experimentátor má sadu obrázků/kartiček s barevnými ručně malovanými kresbami znázorňujícími situace (matka myje chlapce, medvěd honí myš, kráva kope kočku). Učitel ukáže dětem první kartičku a popíše ji pomocí aktivní struktury a vyzve dítě, aby popsalo nahlas druhou kartičku. Výběr konkrétních syntaktických struktur může záviset na cílech organizovaných výukových aktivit v BP1.

Cvičení umožní dětem, aby si osvojily hlubší znalosti různých syntaktických struktur v anglickém jazyce (nebo majoritním jazyce v dané zemi). Později se děti

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

mohou seznámit i se strukturami, které jsou složitější a méně často používané.

Tento BP zlepšuje syntaktické dovednosti dítěte tím, že mu umožní rozpoznat: 1) že jazyk nabízí mnoho různých možností jak doručit vzkaz; 2) že některé možnosti, které jsou vzácnější a složitější, mohou být za určitých podmínek také efektivní při komunikaci.

BP6: Plánování rituálu nebo aktivity v L2 (angličtině)

Kromě využívání tématu při organizaci jazykových aktivit je také důležité naplánovat využívání angličtiny při každodenních činnostech, jako je prostírání stolu, nebo při rituálech, například ráno, kdy se uvádí den v týdnu nebo u oběda. Například u prostírání stolu vysvětlí pedagog dětem cíl této aktivity a ukáže jim vozík s vybavením, kde se nachází všechny věci v počtu odpovídajícím počtu dětí, které se ten budou stravovat (ubrus, prostírání s názvy náčiní, sklenice, talíře, ošatka na chleba, džbánec s vodou, prázdná nádoba na špinavé přibory, květináč doprostřed stolu). Učitel vezme ubrus a řekne jeho název, poté jej začne dávat s pomocí dětí na stůl. Nakonec rozdělí děti do tří dvojic a zeptá se jich, zda si to chtějí vyzkoušet. Přitom jim pomáhá a říká názvy jejich úkonů v angličtině.

V předchozím týdnu stejná skupina dětí absolvovala tuto aktivitu s pedagogem-mluvčím L1, aby se seznámila s průběhem aktivity.

Tato metoda BP umožňuje dětem, aby se naučily: 1) jazyk každodenních rituálů a činností.

BP7: Tvorba příběhů

Navrhujeme, aby se u dětí stimulovala tvorba příběhů pomocí aplikací (Sandvik, Smørdal and Østerud, 2012). Učitel se zapojuje do aktivity a moderuje ji tak, že dává návrhy a pokládá otázky na základě znalosti žánru (jak strukturovat vyprávění), propojuje svět fantazie se světem zážitků dítěte (např. „imagine you had met such a large squirrel then!“) a jinými způsoby vyjadřuje připomínky a přispívá k rozvoji příběhu. Aktivity, ve kterých se využívají technologie a aplikace, jsou tedy využívány k rozvoji různých druhů diskuzí, kde aplikace umožňuje vyprávění příběhů přispívajících k zapojení dětí do složitějších dovedností vyšší úrovně, jako je vypravování, představitost a logické myšlení.

Tento BP umožňuje dětem, aby rozvíjely (1) schopnost vyprávění prostřednictvím tvorby příběhů nebo vyprávění příběhů; (2) posílení časového a kauzálního uvažování u dětí.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

2) Vytváření sítí mezi pečovateli (učiteli a rodiči) a sociální aspekty jazyka

BP8: Zapojení rodičů

Některé z materiálů používaných při učebních aktivitách ve třídě si děti mohou vzít domů a používat je s rodiči k procvičování slovíček a vět, se kterými se děti seznámily ve vzdělávacím zařízení. Tato metodika vyžaduje zapojení rodičů, kteří si musí být vědomi konkrétních učebních cílů a musí být schopni pomoci dítěti doma (například pokud je cílovým jazykem angličtina, musí rodiče umět anglicky). Tento typ zapojení může být velmi důležitý pro rodiče přistěhovalců, kteří mohou využívat materiály k podpoře osvojení si L1 dítětem doma. Současný výzkum ukazuje, že posílení L1 nebrání L2 (Butzkamm, 2003). Naopak se zdá, že přináší určitý pozitivní účinek na akademické úrovni (Cook, 2001).

Za účelem zapojení rodičů a zpřístupnění jim některých materiálů používaných ve škole bude jedna sekce webových stránek Edugate určena rodičům a budou na ni nahrány příslušné materiály.

Tento BP (1) seznámí rodiče s jazykovými aktivitami, kterými se jejich děti zabývají ve škole, (2) posílí hodnotu jazyků pro rodiče (zejména u jazyků dětí přistěhovalců).

BP9: Posílení hodnoty všech mateřských jazyků

Vzhledem k tomu, že je důležité podporovat výuku L1 u dětí přistěhovalců, neboť to může být prospěšné pro L2, je důležité zajistit, aby dítě získalo nejlepší podmínky k dosažení tohoto cíle. Jedním z důležitých faktorů v tomto procesu je zajistit, aby byl postoj k jazykům, a to k jakýmkoliv jazykům, pozitivní (Tang, 2002). Dítě, které cítí, že jeho jazyk není hodnotný, nebude dostatečně motivováno k jeho osvojení. Kromě toho je z kognitivního hlediska učení se jakémukoliv jazyku stejně přínosné, to znamená, že neexistují jazyky, které by byly přínosnější než ostatní, nebo cennější než ostatní. A konečně tak jako je biologická rozmanitost bohatstvím pro lidstvo, je jím i rozmanitost jazyků.

Vzhledem k těmto okolnostem je jedním BP k ocenění jazyků, kterými hovoří děti a rodiče ve vzdělávacím prostředí zapojení učitelů, rodičů i dětí v různých časových úsecích školního roku do hry „vícejazyčné bingo“. Učitel/rodič nebo oba dva společně navrhnou malé skupině dětí (4-5), aby hrály bingo (u stolu). Každý z rodičů povede hru ve svém mateřském jazyce s využitím obrázků běžných věcí, hraček, zvířat a podobně (může být doporučen soulad s tématy zvolenými pro jazykovou výuku). Název objektu je napsán pod každým obrázkem v každém jazyce přítomném ve třídě. Před zahájením hry rodiče naučí učitele, jak vyslovovat slova tak, aby učitel také mohl vést hru. K usnadnění procesu učení lze vytvořit s pomocí kulturních mediátorů CD.

Druhým způsobem, jak dosáhnout cíle ocenění různých mateřských jazyků je zapojení rodičů do čtení velmi jednoduchých příběhů v každém mateřském jazyce, který

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

se ve třídě vyskytuje. Je možné příběh předem vyprávět v majoritním jazyce, jemuž rozumí všechny děti. Při čtení příběhu v mateřském jazyce mohou pedagogové drammatizovat příběhy tak, aby jim děti rozuměly. Knihy mohou být ilustrované, což pomůže k tomu, aby jim porozuměly všechny děti. Všechny děti budou vyzvány, aby opakovaly některá slova. Všimněte si, že cílem této aktivity není, aby se všechny děti naučily všechny jazyky, kterými ve třídě mluví některé děti, ale spíše to, aby děti ocenily, že existují různé jazyky, že jejich spolužáci hovoří různými mateřskými jazyky a že všechny tyto mateřské jazyky mají stejnou hodnotu. Pomocí této aktivity se děti naučí také oceňovat různé aspekty odlišné kultury. Například pokud se kniha týká jídla, děti si mohou uvědomit, že v různých kulturách jedí lidé různé druhy jídla, nebo že v různých zemích se nachází různé druhy zvířat.

Metodika tohoto BP (1) posílí pozitivní postoj k jazykům, (2) podpoří ocenění rozdílů mezi kulturami a (3) toleranci vůči různým lidem.

BP10: Interakce mezi vrstevníky (peer to peer)

Je důležité, aby učitelé podporovali interakci mezi vrstevníky tím, že navrhnou aktivity, ve kterých budou děti používat anglický jazyk ke komunikaci se svými vrstevníky. Jeden z příkladů je uveden v BP6 v podobě aktivity prostírání stolu. Dalšími možnostmi je používání her, které povzbuzují děti, aby spolupracovaly za účelem daného cíle nebo vytvoření něčeho společně. Webové stránky Edugate mohou obsahovat sekci pro učitele zapojené do projektu, kde si učitelé mohou vyměňovat zkušenosti z výuky angličtiny a sdílet nápady a materiály. To vytvoří pocit sounáležitosti mezi účastníky a znásobí příležitosti kontaktu s ostatními účastníky.

Metodika tohoto BP podporuje: 1) učení se sociálním dovednostem; 2) schopnost spolupráce.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

3) Screening jazykových schopností

BP11: Screening poruch jazyka

Navrhovaný BP obsahuje screening dětí s potenciálními poruchami řeči a jazyka za použití vědeckého, ale zároveň hravého a neklinického přístupu. Je určen dětem od 4 let, protože v jazykových dovednostech dětí existuje velká variabilita a před dosažením tohoto věku je obtížné stanovit diagnózu poruchy jazyka (Tomblin, 1996;), ačkoliv již lze identifikovat některé rizikové faktory.

Odůvodnění tohoto BP vychází z literatury. Podle názoru, že rozvoj jazyka a učení jsou striktně propojeny (Leonard, 1997), je současná praxe založena na tom, že včasná identifikace jazykových problémů může být důležitá pro správné naplánování vzdělávacích aktivit k podpoře všech dětí, ale zejména těch, které vykazují opoždění. Konkrétněji jde o to, že opoždění při dosahování typických milníků vývoje jazyka a komunikace je rizikovým faktorem pro pozdější jazykové obtíže (Whitehurst & Fischel, 1994) a předpokladem pro potíže s gramotností (Catts et al., 1999). Proto by posouzení jazykové úrovně dětí mohlo pomoci pedagogům poskytovat ad hoc aktivity jak v rámci konkrétních dovedností dítěte, tak i s ohledem na celou třídu nebo skupinu, aby bylo dítěti umožněno dohnat opoždění dříve, než budou představovány dovednosti v oblasti gramotnosti. Ve vícejazyčných třídách může toto posouzení poskytnout doplňující informace, neboť děti přistěhovalců mohou trpět menšímu vystavení majoritnímu/minoritnímu jazyku, problémy způsobenými imigrací (sociální, emocionální). Podle výsledku mezijazykového výzkumu je raná tvorba slovní zásoby dětí citlivá na fonologie typické pro jazyk (Levelt, Schiller, & Levelt, 2000; Roark & Demuth, 2000), proto je důležité testovat jazykovou úroveň dětí hovořících minoritním jazykem v jejich L2. V takovém případě by pro školu mohlo být zajímavé ověřit, zda existuje opoždění v L2. Pokud tomu tak bude, je povinností klinického lékaře, aby ověřil do jaké míry je opoždění způsobeno skutečnou poruchou jazyka nebo nedostatečnou jazykovou stimulací. Současným mateřským školám a jeslím brání v provádění (jazykového a kognitivního) screeningu absence jasných protokolů pro testování, které by odsouhlasili kliničtí lékaři, výzkumní pracovníci a pedagogové.

Na základě těchto poznatků navrhuje předkládaná metodika několik zábavných aktivit k hodnocení základních jazykových schopností u dětí v jednojazyčných a dvojjazyčných třídách prostřednictvím nástrojů, které si učitelé mohou sami snadno navrhnout, ale které byly vytvořeny akademiky/lékaři. Dítě bude individuálně testováno na řadě velmi krátkých, ale vědecky inspirovaných her. Jazyková dovednost, kterou je nutno zkoumat, je fonologie, neboť tato dovednost je často narušena u dětí s jazykovými potížemi a je to nejrozšířenější problém (Bishop et al., 2006), který lze většinou překonat pomocí specifické intervence (Munro et al., 2008). Zde uvedeme příklad pro italský jazyk. Aktivita spočívá v tom, že je dítě vystaveno sérii slov/hlásek, které jsou vybírány s ohledem na jejich fonologické vlastnosti, jakož i četnosti jejich výskytu vycházející z Italského slovníku pro děti (Marcolini et al., 1993). Pedagog představuje různé typy úkolů pomocí počítače/tabletu. Úkoly jsou následující:

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

1. Rozlišení slov na základě změny jednoho fonému
2. Identifikace obrázků a přiřazení obrázku k příslušnému slovu
3. Opakování víceslabičných slov bez významu (non-words) (GAPS; Vernice et al., 2012)
4. Opakování vět (14 vět) (GAPS; Vernice et al., 2012)

Celkové hodnocení poskytne učiteli přehled o fonologických dovednostech dítěte s ohledem na normě odpovídající údaje pro italské děti. Tato metodika BP umožní 1) včasnou identifikaci dětí s opožděným vývojem jazyka; 2) inspirovat intervence ve třídě vedoucí k procvičování jazykových oblastí (slovní zásoba, fonologie), které se zdají být opožděné.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

ZÁVĚR

V souladu s cíli projektu se sbírka osvědčených postupů zaměřuje na zvýšení kvality vzdělávání a péče v raném dětství (ECEC), na posílení profilu učitelských profesí a na podporu výuky druhého jazyka v perspektivě celoživotního učení.

Sbírka osvědčených postupů tak přispěje ke zlepšení dovedností učitelů a pedagogů a kvality celého systému předškolního vzdělávání prostřednictvím šíření pedagogických a jazykových osvědčených postupů a opřením se o profesionální profil.

Cílem projektu EDUGATE je nabídnout pomoc učitelům v ECEC, kteří poskytují vysoce kvalitní výuku, prostřednictvím podpory vývoje nových metod výuky a adaptací na ně, stejně jako podpory při práci s různorodými skupinami žáků, jako jsou děti pocházející ze znevýhodňujícího zázemí, a přijetí společných a inovativních postupů.

Postupy a metody projektu EDUGATE se navíc zaměřují na inkluzivní vzdělávání, to znamená vyučování majoritního jazyka znevýhodněných žáků, což usnadní jejich jazykové a sociální začlenění. Konkrétně dětem přistěhovalcům bude poskytnuta pomoc při výuce místního jazyka. Nicméně i v oblastech, které jsou méně dotčeny jevy imigrace, je pro děti extrémně důležité, aby se naučily anglický nebo jiný univerzální jazyk (lingua franca), který může být velmi přínosný v dospělosti pro překonávání jazykových a kulturních bariér. V obou případech může být výuka druhého jazyka u dětí cenným nástrojem pro život ve vícejazyčné, multikulturní a otevřené společnosti.

Učitelé ze všech partnerských států používají vysoce efektivní a v podstatě podobné metody při výuce druhého jazyka. Zapojení učitelů/pedagogové si jsou velmi dobře vědomi nutnosti toho, aby děti napodobovaly slova, poslouchaly hlásky, dotýkaly se věcí, zpívaly, poslouchaly příběhy, vyprávěly a dramaticky ztvárňovaly příběhy a především hrály hry.

Je zřejmé, že partnerské země obecně vykazují společný pohled na používané metody. Nicméně vždy je možné najít v aktuálních BP něco nového a nesmírně cenného pro rutinní práci učitele.

Sbírka osvědčených postupů by mohla sloužit jako společný program začínající u dětí v jeslích, přes děti ve věku 3-4 let a poté pro děti ve věku 5-6 let. Program BP by umožnil vymezit posloupnost a vývoj akvizice jazyka u velmi mladých žáků. Kromě toho by učitelé lépe pochopili, co se od jejich žáků očekává v průběhu dvou nebo tří let, což je velmi přínosné.

Vzhledem k tomu, že tento program předpokládá dobré jazykové znalosti učitelů v předškolních zařízeních a jejich dalších profesionální zátěž, poukážeme na nutnost dobré spolupráce mezi všemi různými poskytovateli péče, aby bylo možno implementovat aktuální program BP ve dvojjazyčných a vícejazyčných třídách.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

Bibliografie

- Bishop DVM, Adams C, Norbury CF. Distinct genetic influences on grammar and phonological short-term memory deficits: Evidence from 6-year-old twins. *Genes, Brain and Behavior*. 2006;5:158–169.
- Brandt, A., Gebrian, M., & Slevc, L. R. (2012). Music and early language acquisition. *Frontiers in psychology*, 3.
- Butzkamm, W. (2003). We only learn language once. The role of the mother tongue in FL classrooms: Death of a dogma. *Language Learning Journal*, 28, 29-39.
- Cook, V. (2001). Using the first language in the classroom. *Canadian Modern Language Review*, 57(3), 402-423.
- Fisher, C., Gertner, Y., Scott, R. M., & Yuan, S. (2010). Syntactic bootstrapping. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 1(2), 143-149.
- Francois, C., & Schön, D. (2011). Musical expertise boosts implicit learning of both musical and linguistic structures. *Cerebral Cortex*, 21(10), 2357-2365.
- Munro, N., Lee, K., & Baker, E., (2008). Building vocabulary knowledge and phonological awareness skills in children with specific language impairment 24 through hybrid language intervention: a feasibility study. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 43(6), 662-682.
- Jin, K. S., & Fisher, C. (2014). Early evidence for syntactic bootstrapping: 15-month-olds use sentence structure in verb learning. In *Proceedings of the Boston University conference on language development*. Boston, MA: Cascadilla Press. Retrieved from <http://www.bu.edu/buclid/files/2014/04/jin.pdf>.
- Tang, J. (2002). Using L1 in the English classroom. *English Teaching Forum*, 40(1), 36-42.
- Tomblin JB, Records N, Zhang X. (1996). A system for the diagnosis of specific language impairment in kindergarten children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 39, 1284–1294.
- Adibekyan, V. Zh., Santos, NC, Sousa, SG, & Israelian, G. 2011. *A&A*, 535(11).
- Brandt, A., Gebrian, M., & Slevc, L. R. (2012). Music and early language acquisition. *Frontiers in psychology*, 3.
- Chang, J. S., & Lin, C. Y. (2001). Decolorization kinetics of a recombinant Escherichia coli strain harboring azo-dye-decolorizing determinants from Rhodococcus sp. *Biotechnology letters*, 23(8), 631-636.
- Fisher, C., Gertner, Y., Scott, R. M., & Yuan, S. (2010). Syntactic bootstrapping. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 1(2), 143-149.
- Francois, C., & Schön, D. (2011). Musical expertise boosts implicit learning of both musical and linguistic structures. *Cerebral Cortex*, 21(10), 2357-2365.
- García, O., & Wei, L. (2014). Translanguaging and Education. In *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education* (pp. 63-77). Palgrave Macmillan UK.
- GROSJEAN, François; LI, Ping. *The psycholinguistics of bilingualism*. John Wiley & Sons, 2012.
- Guasti, M. T. (2017). *Language acquisition: The growth of grammar*. MIT Press.
- Immordino-Yang, M. H. (2001). When 2+ 2 makes kids trip: Making sense of brain research in the classroom. *Basic Education*, 45(8), 16-19.
- Kultti, A., & Pramling, N. (2016). Teaching and learning in early childhood education for social and cultural sustainability. *Diversity: Intercultural learning and teaching in the early years*, 17-33.
- Kultti, A., Pramling, N., & Samuelsson, I. P. (2017). Young Children's Participation in a New Language Context: A Synthesising Analysis for a Holistic Perspective. In *Interactions in Early Childhood Education*

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Vícejazyčná výuka v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství

(pp. 55-68). Springer, Singapore.

McLaughlin, B. (2013). *Second language acquisition in childhood: Volume 2: School-age Children*. Psychology Press.

Petitto, L. A., & Dunbar, K. (2004, October). New findings from educational neuroscience on bilingual brains, scientific brains, and the educated mind. In *Conference on Building Usable Knowledge in Mind, Brain, & Education. Harvard School of Education* (pp. 1-20).

Pickering, S. J., & Howard-Jones, P. (2007). Educators' views on the role of neuroscience in education: Findings from a study of UK and international perspectives. *Mind, Brain, and Education*, 1(3), 109-113.

Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2008).

Saville-Troike, M., & Barto, K. (2016). *Introducing second language acquisition*. Cambridge University Press.

Traxler, M., & Gernsbacher, M. A. (Eds.) (2011). *Handbook of psycholinguistics*. Academic Press.

Butzkamm, W. (2003). Die Muttersprache als Sprach-Mutter Ein Gegenentwurf zur herrschenden Theorie. *FRANZOSISCH HEUTE*, 34(2), 174-192.

Catts, H. W., Fey, M. E., Zhang, X., & Tomblin, J. B. (1999). Language basis of reading and reading disabilities: Evidence from a longitudinal investigation. *Scientific studies of reading*, 3(4), 331-361.

Freedman, R., Coon, H., Myles-Worsley, M., Orr-Urtreger, A., Olincy, A., Davis, A., ... & Rosenthal, J. (1997). Linkage of a neurophysiological deficit in schizophrenia to a chromosome 15 locus. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 94(2), 587-592

Larrivee, L. S., & Catts, H. W. (1999). Early reading achievement in children with expressive phonological disorders. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 8(2), 118-128.

Levelt, C. C., Schiller, N. O., & Levelt, W. J. (2000). The acquisition of syllable types. *Language acquisition*, 8(3), 237-264.

Marcolini et al., 1993 FINISHNaigles, L. R. (1996). The use of multiple frames in verb learning via syntactic bootstrapping. *Cognition*, 58(2), 221-251.

Payne, A. C., Whitehurst, G. J., & Angell, A. L. (1994). The role of home literacy environment in the development of language ability in preschool children from low-income families. *Early Childhood Research Quarterly*, 9(3-4), 427-440.

Pickering, M. J., & Branigan, H. P. (1998). The representation of verbs: Evidence from syntactic priming in language production. *Journal of Memory and language*, 39(4), 633-651.

Roark, B., & Demuth, K. (2000). Prosodic constraints and the learner's environment: A corpus study. In *Proceedings of the 24th Annual Boston University Conference on Language Development* (Vol. 2, pp. 597-608). Somerville, MA: Cascadilla Press.

Sandvik, M., Smørdal, O., & Østerud, S. (2012). Exploring iPads in practitioners' repertoires for language learning and literacy practices in kindergarten. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 7(03), 204-221.

Whitehurst, G. J., & Fischel, J. E. (1994). Practitioner Review: Early Developmental language Delay: What. If Anything. Should the Clinician Do About It?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35(4), 613-648.

Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. N., Angell, A. L., Smith, M., & Fischel, J. E. (1994). A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families. *Developmental psychology*, 30(5), 679.